

Píseň: S398 - Zní, zní, zní + **modlitba;** **Oddíl k výkladu:** Sd 10

Milí přátelé,

na posledním setkání jsme se rozloučili s Abímelekovým příběhem. Tento bratrovrah a uzurpátor se stal prvním králem v israelském národě, o kterém se nám dochovala zpráva. Kraloval samozřejmě jen části Israele - v okolí Šekemu. Jeho tyranie a vraždění všech, kteří s ním nesouhlasili přineslo i jemu krutý osud - žena mu při obraně věže v Tebesu hodila na hlavu mlýnský kámen. „Odvážný“ Abímelek, který opakovaně bojoval zákeřně, záludně až podle (vypálení svatyně s civilisty - Sd 9, 45-49+Sd 9, 51-53) pak požádal svého zbrojnoše, aby ho zavraždil. Aby snad toho „skvělého“, „udatného“ a „vznešeného“ Abímeleka nezabila žena...

Abímelek kraloval tři roky.

Soudce Tóla

Abímelek je zlomovou postavou knihy i doby soudců. Ještě jeho otec Gedeon soudil Israele 40 let (Sd 8, 28), během kterých žila země v míru.¹ Stejně jako všichni předchozí soudci. Abímelek však kraloval pouhé tři roky. A od Tóly dál je doba působení soudců razantně kratší. Jiftáchem pak přijde zlom druhý: Jiftách a následující soudcové již soudili jen pár let. Výjimkou je poslední soudce Samson.²

Nápadně kratší (a dále se zkracující) doba působení soudců má opět zdůraznit sestupnou tendenci, kterou kniha Sd vykresluje snad čím dál nápadněji: Gedeon již postavil pohanský efód, ale díky Bohu odmítl královskou hodnost. Abímelek byl naprostým tyranem. O Tólovi a Jaírovi se nedochovalo v podstatě nic a u Jiftácha nastane krach srovnatelný jen s Abímelekiem. Jak bude

¹ Údaj má nazvukovat symbolickou dobu putování po poušti i vlády krále Šalomouna.

² Tóla 23, Jaír 22, Jiftách 6, Ibsán 7, Elón 10, Abdón 8, Samson 20.

vypadat národ bez správy alespoň soudců pak vypráví kapitoly po Samsonovi (Sd 17nn). Nepůjde o veselé čtení.

Abímelek však byl uzurpátor a král, nikoli soudce. Sestup tak začíná až za soudce Tóly. Mnoho o něm nevíme, přesto překvapí: Nemůže se pyšnit žádnými vojenskými úspěchy jako předchozí (a následující) soudcové, přesto je však jeho činnost označena jako „vysvobozování.“³ Snad tím chce autor sdělit, že není potřeba fyzického boje a válčení, aby byl někdo „vysvoboditelem.“

Spojení „povstal k vysvobozování“ poukazuje na Tólu jakožto charismatického vůdce. Jde o jediného takto označeného soudce do této kapitoly!

Poslední zajímavostí je uvedení jména Tólova děda. Slovo dódó navíc může znamenat prosté „strýc“ (srv. poznámku pod čarou). Snad tak jde o dochovalé naplnění levirátní povinnosti (Dt 25, 5). Závěr, ke kterému dochází Vulgáta (srv. poznámku pod čarou), je mylný: Gedeon, Abímelekův otec, je z rodu Efrajimova, nikoli Isacharova.

Soudce Jaír

Podobně soudce Jaír. Je také charismatickým vůdcem (srv. povolání předchozích soudců Hospodinem!), který povstal. Zatímco Tóla povstal k vysvobozání, Jaír bez uvedení cíle.

Údají o oslech nerozumíme lépe, než jako slovní hříčce vůči slovu „města“ (hebr. ejarím - ejarím, ačkoli správně jsou města arím). Snad se v tom skrývá narážka na „vození se po městech?“ Protože jak to, že jeho synům nějaká města „patřila?“ Jde o narážka na abímelekovské „kralování?“ Nevíme. Tím méně víme, když počet oslátek uvádí Septuaginta 32 a 1Pa 2, 22 23.

Prolog k příběhu soudce Jiftácha

Po těchto dvou tzv. „malých“ soudcích začíná opět nezvykle dlouhá novela - tentokrát o Jiftáchovi. Kniha Sd tak zvláštním způsobem odděluje soudce Gedeona, Jiftácha a Samsona - o všech

³ Hebrejské j-š-a je základem jména Jozue a Ježíš, která jsou v hebrejštině jedním identickým jménem. Kořen slovesa lze přeložit také jako „zachránit, spasit.“

třech je ponechán příběh rozsáhlý, zejm. ve srovnání s ostatními soudci.

To má svou logiku: Všichni tři jsou zlomovými soudci. U Samsona nejnápadněji - je posledním soudcem. U Gedeona snad také zřetelně - za jeho soudcovství se Israel dostal z hornatých oblastí do oblastí úrodných. A odmítl lidem nabídnutou královskou hodnost. V čem je zvláštní a zlomový příběh Jiftácha? To se dozvíme spolu s příběhem.

Jiftách sám se na scéně objeví až příští kapitolu, dnes se jedná o prolog k jeho příběhu. Dnešní oddíl uvádí do kontextu doby a místa, kdy a kde se bude Jiftáchův příběh odehrávat. Tento prolog je unikátem (srovnatelný je už jen úvod příběhu Gedeonova, avšak Jiftáchův prolog bude pokračovat ještě v Sd 11) v soudcovských příbězích, je potřeba mu tedy věnovat pečlivou pozornost. Už tím je Jiftáchův příběh odlišný od ostatních.

Tradiční refrén Sd 10, 6 již asi nepřekvapuje. Avšak překvapit má! Israelci se sice opět „dopouštěli toho, co je zlé v Hospodinových očích,“ avšak nikdy tak rozsáhle, jak je uvedeno zde: Slouží baalům, ale také ašoretám a také bohům aramejským a sidónským a moábským a bohům Amónovců a Pelištejců. Že tím nevyhnutelně opustili Hospodina příběh pro jistotu zdůrazní, protože se nacházíme na dně doby soudců. Pro tak rozsáhlou modloslužbu. Čímž se snad čím dál více ukazuje zlomovst a jedinečnost Jiftáchova příběhu: V nábožensky tak padlé době žádný soudce nevystupoval.

Tomuto náboženskému dnu, této rozsáhlosti a bohatosti israelské modloslužby, odpovídá Hospodinova reakce: Vydal je napospas národům těch bohů, jimž se Israelci klanějí, na dlouhých osmnáct let. Navíc utlačují rozsáhlou oblast Israelem osídlených území: Gileád, Judu, Benjamína i Efrajima (srv. shrnutí v závěru Sd 10, 9). Dno náboženské modloslužby, kdy se slouží a klaní a poslouchá kdekdo, jen ne Hospodin (srv. Gedeonovo odmítnutí královské hodnosti), je následováno dnem nepřátelského útlaku.

Israelci pak tradičně volali k Bohu o pomoc. I zde však příběh překvapí: Hospodin jejich úpění *nevyslechl*. Ponechal kající se

Israelce dál napospas nepříteli. V. 16 Hospodin z příběhu zcela mizí!

Tak bude následující příběh odpovídat tomtu prologu: Bude plný nečekaných překvapení a zvrátů. Hospodin v něm nebude přítomen - alespoň explicitně. Půjde o příběh „doby temna“ - nejhlubšího úpadku soudcovského období, ponecháme-li stranou Abímelekovu tyranii. Jiftách bude jednat v nejnáročnější době - v době Hospodinova hněvu a do té doby nevídané israelské modloslužby. A nakonec bude Jiftách soudit Israelce nejkratší dobu ze všech.

Zároveň však v příběhu zůstane skryta naděje - stejně jako v Sd 10, 16. Kde a jak - to budeme muset hledat. Ono „Hospodin se ustrnul nad bídou Israele,“ totiž může znamenat také to, že nic dalšího se z Boží strany dít nebude. Nejen závdavek Boží otevřenosti Israelskému pokání.

Zápletkou příběhu pak bude opět vojenské ohrožení: Jako za Gedeona, i nyní přitáhl početný nepřítel a utábořil se. Tentokrát jde o Amónovce tábořící v Mispě. Druhou zápletkou pak bude náčelnictví nad Gileádem (Sd 10, 18).

Závěr

Kniha Sd je plná překvapení. Někdy hrůzostrašných - vzpomeňme na Amáleka. A čekají nás ještě horší zvěrstva. Někdy šokujících - Hospodin odmítá pokání Israelců! Někdy velmi pozitivních - přese všechno se Hospodinu zželelo (BKR) nad trápením Israelců. A objeví se naděje vysvobození... Ale co s ní člověk a lidé udělají?

Bible tak zcela samozřejmě hovoří o Božím mlčení. O Božím odmítnutí lidského pokání. O Božím prokouknutí falešného pokání. Což jsou skutečnosti, které člověka často znovu a znovu zaskočí. Kvůli vlastní pýše. A biblické neznalosti. Hospodin však také odmítá. Hospodin se nenechá „opít rohlíkem.“ Je zcela svrchovaným Bohem. Člověk by na to neměl nikdy zapomenout.

Není Hospodin pro člověka, nýbrž člověk pro Hospodina. Ještě zřetelněji pak o této skutečnosti hovoří knihy královské a

prorocké, které nabízejí až syrově realistický pohled do poměrů Božího lidu. Podobně jako to dělají epištoly.

Hospodin je zcela svrchovaný ve všem, co dělá. Může se rozhodnout se smilovat. A díky Bohu za každou situaci, kdy tak činí. Ale může se také rozhodnout odmítnout lidské přímlyvy, úpění. Zejména, když člověk slouží všem možným jiným bůžkům a za Hospodinem přibíhá, až když není jiná možnost. A když tak činí tak znovu a znovu a znovu a znovu...

Připomeňme také vyprávění, kterému nerozumíme. Informace o soudci Jaírovi nejsou v tomto ohledu ani první, ani poslední. Že nerozumíme, však není povzánkou pro spekulace, neřku-li aplikace, nýbrž přijetím Božího vyučování v pokoře a odříkání: Ne všemu rozumím, ne všemu rozumět budu a kde nerozumím, mám to obyčejně přiznat. A buď se zeptat (je-li možné vědět) nebo ponechat svou neznalost. Vždyť tolik toho, zejména o Hospodinu, nevíme.

Přiznání nevědomosti je součástí pokory, a tak „spění k dokonalosti.“

Píseň: S375 - Volný jsem + modlitba Páně
Rozhovor